

RECENZJE CRITIQUES

J. WILCZKO, 1982, *TURYSTYKA W WOJEWÓDZTWIE
KOSZALIŃSKIM, KOSZALIN*

Województwo koszalińskie, z racji posiadanych walorów środowiska przyrodniczego, stanowi obszar szczególnie predysponowany do rozwoju turystyki. O kierunku tego rozwoju, jego dynamice i kształtujących go czynnikach pozaprzyrodniczych traktuje recenzowana praca.

Głównym jej celem jest przedstawienie prawidłowości w rozwoju infrastruktury noclegowej i ruchu turystycznego na terenie województwa koszalińskiego w latach 1971—1980.

Jak stwierdza autor na wstępie, praca jest przeznaczona dla osób zajmujących się profesjonalnie działalnością turystyczną, dla tych, którzy kształtują politykę społeczno-ekonomiczną województwa koszalińskiego oraz osób badających teorię turystyki, w tym dla studentów Wydziałów Turystyki i Rekreacji AWF.

Całość składa się z sześciu rozdziałów podstawowych, wstępu i zakończenia, w którym sformułowano wnioski ogólne.

Głównie z myślą o trzeciej z wymienionych grup odbiorców powstał rozdział pierwszy, poświęcony rozważaniom na temat definicji pojęć i sposobów opracowywania zgromadzonego materiału empirycznego. Autor przytacza tu różne definicje turystyki i ruchu turystycznego, opowiadając się za różnicowaniem wyjazdów na turystyczne i nieturystyczne na podstawie celu podejmowanej podróży. Tym samym J. Wilczko przeciwstawia się utożsamieniu wszystkich osób korzystających z obiektów gastronomicznych i noclegowych z turystami. Nie zalicza on do turystyki wyjazdów handlowych i służbowych, reprezentując w tym zakresie pogląd inny niż K. Przeclawski, W. Gaworecki czy A. Izydorczyk. Dosyć szeroko zostały tu omówione pozytywne i ne-

gatywne skutki ruchu turystycznego, związane z jego dwoma cechami: sezonowością i koncentracją przestrzenną.

J. Wilczko wypowiada się również na temat mierników ruchu turystycznego. Nie wymienia on jednak wszystkich wskaźników wielkości ruchu turystycznego; prezentuje tylko dwa z nich: liczbę osób korzystających z noclegów oraz liczbę udzielonych noclegów. Autor przedstawia zalety i wady obu tych wskaźników (w badaniach naukowych zachęca do stosowania drugiego z nich).

W pierwszym rozdziale pracy J. Wilczko przytacza różne określenia sfery obsługi turystów (gospodarka turystyczna, przemysł turystyczny). Wobec pewnych rozbieżności w definiowaniu tych pojęć bardzo trafnym posunięciem było ich uporządkowanie oraz przedstawienie schematu powiązań i zależności między nimi.

Zastrzeżenie natomiast budzi zaproponowana przez autora definicja zagospodarowania turystycznego jako „nagromadzenia materialnych efektów rozwoju infrastruktury turystycznej”. Nie uwzględnia ona bowiem m. in. działalności, mającej na celu ochronę i przystosowanie walorów turystycznych dla potrzeb ruchu turystycznego.

W rozdziale drugim przedstawiono stan i rozmieszczenie elementów infrastruktury turystycznej w woj. koszalińskim. Na uwagę zasługuje zaprezentowana tu waloryzacja pomieszczeń i urządzeń kulturalnych oraz urządzeń sportowych i rekreacyjnych. Ocena punktowa poszczególnych obiektów została dokonana na podstawie badań sondażowych przeprowadzonych wśród wczasowiczów Przedsiębiorstwa Turystycznego „Bałtywia”. Szkoda jednak, że w pracy nie podano kryteriów i zasad przedstawionej waloryzacji.

W pierwszym podrozdziale tej części pracy J. Wilczko scharakteryzował przyrodnicze i ekonomiczne warunki rozwoju turystyki w woj. koszalińskim, wykraczając tym samym poza zakres treści wynikających z tytułu rozdziału drugiego (*Baza noclegowa województwa koszalińskiego*). Ta część pracy obejmuje także takie zagadnienia, jak: rozwój infrastruktury noclegowej w latach 1971—1980, jej rozmieszczenie przestrzenne, struktura rodzajowa, własnościowa, wyposażenie techniczne, czas eksploatacji. Wszystkie wymienione kwestie analizowano na podstawie liczby miejsc noclegowych, wobec czego trudno zrozumieć celowość wyodrębniania przez autora oddzielnego rozdziału trzeciego, poświęconego pojemności noclegowej. Należy w tym miejscu wyjaśnić, iż J. Wilczko pod pojęciem pojemności noclegowej rozumie iloczyn miejsc noclegowych i liczby dni eksploatacji. Jednak obydwa te elementy były uwzględnione w rozdziale drugim, w którym mogły być równocześnie analizowane z dużą korzyścią dla przejrzystości pracy.

Rozdział czwarty omawianego opracowania jest poświęcony wyko-

rzystaniu obiektów noclegowych, piąty — turystyce zagranicznej, a szósty — badaniu zależności między cechami infrastruktury turystycznej, ruchu turystycznego i stopniem wykorzystania bazy noclegowej.

J. Wilczko zastosował przy badaniu poszczególnych zjawisk turystycznych wiele różnorodnych metod statystycznych i ekonometrycznych. Należy tu wymienić przede wszystkim metody niezbyt często wykorzystywane w opracowaniach dotyczących problematyki turystycznej, np. miary korelacji (współczynnik zbieżności Czuprowa, punktowo-dwuseryjny współczynnik korelacji), złożone metody typologii i regionalizacji (metoda osi głównych H. Hotellinga, taksonomiczna metoda różnic przeciętnych Czekanowskiego), teksty nieparametryczne. Wymienione tylko przykładowo metody i współczynniki obrazują różnorodność i duży stopień trudności zastosowanych w pracy sposobów analizy statystycznej. Należy podkreślić, że fakt ten utrudnia czytelność i przejrzystość opracowania, tym bardziej, że przy stosowaniu nawet mniej znanych metod statystycznych autor nie przedstawia wzorów i nie określa obszarów zmienności wskaźników, nie wypowiada się też na temat celów lub potrzeb ich wykorzystania. Z drugiej strony można stwierdzić, że wiele spośród badanych zjawisk ma tak jednoznaczny charakter i typową dla warunków polskich postać czy przebieg, że zbędne było stosowanie aż tak wymyślnych metod ich badania. Za przykład może posłużyć wykorzystanie współczynnika zbieżności Czuprowa do wykazania, że przyczyną zróżnicowania w wyposażeniu obiektów nie jest ani ich lokalizacja, ani rodzaj, lecz możliwości inwestycyjne właściciela (zależność raczej oczywista).

Zastosowanie wielu różnych metod analizy zjawisk pozwalało oczekiwać odkrywczych wniosków. Niestety nie mają one takiego charakteru i ograniczają się do przedstawienia ogólnych cech rozwoju bazy noclegowej i ruchu turystycznego woj. koszalińskiego w latach 1971—1980. Często autor ogranicza się do wyróżnienia faktów bez wyjaśniania ich przyczyn.

Właściwym posunięciem było zaproponowanie podstawowych zmian organizacyjnych, umożliwiających uzyskanie poprawy stopnia wykorzystania bazy noclegowej.

Zaletą pracy jest również to, że została ona oparta na bogatym materiale źródłowym, a zamieszczone w niej liczne tabele (94), mapy (11) oraz wykresy (23) przejrzysto ilustrują omawiane zjawiska. Szkoda tylko, że mapki nie zawierają podpisów nazw miejscowości, o których jest mowa w opracowaniu.

Recenzowana praca wychodzi naprzeciw ogromnemu zapotrzebowaniu na informacje statystyczne dotyczące rozwoju turystyki w poszcze-

gólnych regionach Polski. Posiada ona też pewną wartość metodyczną, którą obniża jednak brak omówienia zastosowanych metod, co uniemożliwia uznanie jej jako przewodnika metodycznego statystyki turystycznej.

Oceniając pozytywnie ideę i założenia opracowania, nie można jednak nie dostrzegać przedstawionych mankamentów, które osłabiają zarówno jej wartość metodyczną, jak i poznawczą. Niemniej jednak wydaje się, że podjęcie prac zbieżnych tematycznie, a dotyczących innych obszarów naszego kraju jest uzasadnione i w pełni pożądane.

Mgr Barbara Olszewska
Zakład Geografii Miast i Turyzmu
Instytutu Geografii Ekonomicznej
i Organizacji Przestrzeni
Uniwersytetu Łódzkiego
al. Kościuszki 21
90-418 Łódź

Wpłynęło:
10 września 1986

TURYSTYKA A CZŁOWIEK I SPOŁECZEŃSTWO, 1984,
PRACA ZBIOROWA POD RED. K. PRZECLAWSKIEGO, WARSZAWA

Autorami książki są socjologowie skupieni wokół problematyki badawczej realizowanej w Zakładzie Społecznych Problemów Rekreacji i Turystyki oraz w funkcjonującym przy nim Podyplomowym Studium Rekreacji i Turystyki Uniwersytetu Warszawskiego. Studia tego zespołu badaczy koncentrują się na analizie związków zachodzących pomiędzy turystyką młodzieży a jej stylem życia i systemem wartości oraz na problemach związanych z funkcją turystyki jako czynnika zmiany społecznej i kulturowej odwiedzanego środowiska. Wynikiem podjętych w tym zakresie studiów jest prezentowana książka, składająca się z dwóch odrębnych tematycznie części zawierających łącznie 11 artykułów.

Artykuły są poprzedzone wprowadzeniem napisanym przez K. Przeclawskiego (s. 5—14). Sprecyzowano w nim zakres i przedmiot badań socjologii turystyki, którym są zbiorowości turystów (kategorie, grupy, typy, formy turystyki), stosunki społeczne tak w grupie turystów, jak pomiędzy turystami i ludnością odwiedzaną, procesy przemian zachodzących w miejscowościach turystycznych, a także w zbiorowościach wysyłających turystów oraz przemiany zachodzące w osobowości turysty (w tym zakresie możliwe są badania nad motywami wyjazdów, ty-